

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 2 marca 2020 r.

Pozycja 77

POSTANOWIENIE z dnia 17 grudnia 2019 r. Sygn. akt Ts 107/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Mariusz Muszyński,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.M. oraz J.M.B. w sprawie zgodności:

art. 598¹⁶ § 1 w związku z art. 598¹⁵ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) z:

- a) art. 1, art. 2, art. 7, art. 18, art. 21 ust. 1, art. 30, art. 31 ust. 2, art. 32 ust. 1 i 2, art. 33 ust. 1, art. 41 ust. 1, art. 47, art. 48 ust. 1, art. 52 ust. 1, art. 71, art. 72 ust. 1 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- b) art. 12 ust. 1 i 2, art. 13 ust. 1, art. 16 ust. 1 i 2, art. 18 ust. 1, art. 19 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526),
- c) art. 6, art. 8, art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284),

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 5 lipca 2018 r. (data nadania) M.M. (dalej: skarżący) i małoletnia J.M.B. (dalej: małoletnia skarżąca; dalej łącznie: skarżący) reprezentowana przez skarżącą, wystąpiły z żądaniem na tle następującego stanu faktycznego:

Postanowieniem z 9 sierpnia 2016 r. (sygn. akt [...]); dalej: postanowienie z 9 sierpnia 2016 r.) Sąd Rejonowy dla w K. III Wydział Rodzinny i Nieletnich (dalej: Sąd Rejonowy), „zagroził [skarżącej] nakazaniem zapłaty na rzecz wnioskodawcy P.B. kwoty 1500 zł [...] za każde naruszenie obowiązku wynikającego z postanowienia Sądu Rejonowego dla w K. z dnia 23 [grudnia] 2014 r., sygn. akt [...] [...], w przedmiocie kontaktów ojca z małoletnią J.M.B.”.

Powyższe orzeczenie zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy w K. XI Wydział Cywilny-Rodzinny, Sekcja ds. Odwoławczych (dalej: Sąd Okręgowy) postanowieniem z 21 listopada 2016 r. (sygn. akt [...]).

Postanowieniem z 3 października 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy nakazał skarżącej zapłatę na rzecz wnioskodawcy – P.B., kwotę – 13 500 zł za naruszenia, o których mowa w postanowieniu z 9 sierpnia 2016 r.

Orzeczenie zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z 19 marca 2018 r. (sygn. akt [...]).

2. W piśmie z 30 lipca 2018 r. (data nadania) skarżące sprostowały oczywistą omyłkę dokonaną w skardze konstytucyjnej dotyczącą daty otrzymania ostatecznego rozstrzygnięcia. Skarżące, przedkładając odpowiednie dokumenty wskazały, że otrzymały przedmiotowe orzeczenie 5, a nie, jak wskazano w skardze, 13 kwietnia 2018 r. Wniosły ponadto „celem uzupełnienia braków formalnych” o przeprowadzenie dowodu z załączonych do pisma dokumentów, w tym skróconego odpisu aktu urodzenia małoletniej skarżącej oraz dotyczących relacji pomiędzy skarżącą i małoletnią skarżącą oraz jej ojcem – P.B. (m.in. wyniki konsultacji psychologicznej, wydruki wiadomości e-mail, notatka służbowa kuratora).

W piśmie z 3 czerwca 2019 r. skarżące przedłożyły opinię sądowo- psychologiczną z 15 maja 2019 r. „wykazującą, iż dotychczasowe zagrożenie i nakazanie zapłaty – popierane przez Rzecznika Praw Dziecka – było nierzetelne”. Poinformowały ponadto, że przed Sądem Rejonowym toczy się postępowanie w sprawie nakazania skarżącej zapłaty 70 000 zł ojcu małoletniej skarżącej (sygn. akt [...]).

3. Zarządzeniem sędziego Trybunału z 17 lipca 2019 r. skarżące zostały wezwane do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez: sprecyzowanie przedmiotu skargi konstytucyjnej, tj. wyjaśnienie, czy skarżące kwestionują konstytucyjność wskazanego w *petitum* art. 598¹⁶ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.), czy także przywołanego w jej uzasadnieniu art. 598¹⁵ § 1 tej ustawy; wskazanie, jakie konstytucyjne prawa lub wolności skarżących wynikają z powołanych w *petitum* skargi konstytucyjnej wzorców kontroli i w jaki sposób zostały naruszone przez zakwestionowany przepis; uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ze wskazanymi prawami lub wolnościami skarżących; doręczenie poświadczonego za zgodność z oryginałem odpisu i czterech kopii postanowienia Sądu Rejonowego z 3 października 2017 r. (sygn. akt [...]); doręczenie oryginału lub poświadczonego za zgodność z oryginałem odpisu i czterech kopii pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej, a także reprezentowania skarżących w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym.

W piśmie z 30 lipca 2019 r. skarżące ustosunkowały się do powyższego wezwania.

4. Zdaniem skarżących zakwestionowany przepis narusza prawo do równej ochrony wszystkich obywateli (szczególnie w kontekście podmiotowości dziecka), przez to, że postępowanie dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem (dalej: postępowanie wykonawcze) nie dotyczy osoby małoletniej, tylko jej rodziców, zaś jedyną okolicznością braną pod uwagę przez sąd orzekający jest fakt, czy doszło do kontaktu z dzieckiem.

Naruszenie to związane jest również z tym, że postępowanie to może być faktycznie wszczęte wyłącznie przez ojca dziecka.

W ocenie skarżących ograniczona kognicja sądów w postępowaniu wykonawczym sprawia, że pomijają one takie kwestie, jak postawa uprawnionego do kontaktów z dzieckiem oraz postawa i poglądy samego dziecka. Wynika to, zdaniem skarżących, z utrwalonej linii orzeczniczej.

Skarżące wiążą powyższe ograniczenia również z naruszeniem prawa do „rzetelnego sądu i osądu (rzetelnego procesu)”. Naruszenie to jest „pokłosiem enigmatycznej treści zażarzonych przepisów prawa (przepisów wykonawczych), jak i utrwalonej praktyki orzeczniczej (wobec odbytych szkoleń co do stosowania tych przepisów, z ograniczoną – dla postępowania egzekucyjnego – kognicją)”. W ramach powyższego zarzutu skarżące wskazują, że „rażącym błędem ustawodawcy” jest brak wprowadzenia możliwości wniesienia skargi kasacyjnej w sprawach dotyczących wykonywania kontaktów z dziećmi, co narusza ich prawo do sądu.

Niezależnie od powyższego, zakwestionowanemu przepisowi zarzucono naruszenie:

a) prawa do własności prywatnej (ochrony własności skarżących) i pośrednio prawa dziedziczenia małoletniej skarżącej,

b) prawa poszanowania godności człowieka i niedyskryminacji – przez jego wprowadzenie „na złe matki”,

c) „praw[a] godności” oraz prawa do podmiotowego traktowania małoletniej skarżącej – wskutek zaniechania jej wysłuchania w toku postępowania,

d) wolności osobistej matki i dziecka – przez nieuwzględnienie „możliwości i zasadności badania małoletniej (także wysłuchania dziecka i wyrażenia zdania) co do obiektywnie istniejącej gotowości do odbywania kontaktów w ustalonej i egzekwowanej formie”,

e) „praw[a] [skarżącej] do wychowania małoletniej bez użycia form przymusu (w tym przymusu fizycznego), wychowania dziecka zgodnie z własnymi przekonaniem; oraz wolności małoletniej (...) od stosowania kar cielesnych i prawo nietykalności osobistej dziecka”;

f) prawa do decydowania o własnym życiu osobistym skarżących – przez „uniemożliwienie [skarżącej] wykazania braku ponoszenia winy za stan relacji małoletniej z ojcem; uniemożliwienie zbadania i wysłuchania dziecka (dla późniejszej pomocy w poprawie relacji) co do racjonalności wskazywanych przyczyn niechęci dziecka do kontaktów z ojcem w dochodzonej przez ojca formie (...); próbę wymuszenia relacji ojca z dzieckiem, obowiązkiem zapłaty ogromnych sum pieniężnych, przymusowego wpływu przez matkę na małoletnią, w sytuacji gdy ojciec sam odmawia »odebrania« dziecka za pomocą takiego przymusu; gdy odmawia poddania się wnioskowanym i sugerowanym terapiom psychologicznym, gdy prezentuje postawy wykazane – doręczoną do TK – opinią biegłych sądowych”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p. TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie uczyniono następujące przepisy:

– art. 598¹⁶ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.) o następującej treści:

„Jeżeli osoba, której sąd opiekuńczy zagroził nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej, nie wypełnia nadal swego obowiązku, sąd opiekuńczy nakazuje jej zapłatę należnej sumy pieniężnej, ustalając jej wysokość stosownie do liczby naruszeń. Sąd może w wyjątkowych wypadkach zmienić wysokość sumy pieniężnej, o której mowa w art. 598¹⁵, ze względu na zmianę okoliczności”;

– art. 598¹⁵ § 1 k.p.c. o następującej treści:

„Jeżeli osoba, pod której pieczę dziecko pozostaje, nie wykonuje albo niewłaściwie wykonuje obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy, uwzględniając sytuację

majątkową tej osoby, zagrozi jej nakazaniem zapłaty na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie obowiązku”.

3. Trybunał stwierdza, że skarga konstytucyjna spełnia przesłanki warunkujące przekazanie jej do rozpoznania merytorycznego, gdyż:

1) została sporządzona w imieniu skarżących przez adwokata (art. 44 ust. 1 u.o.t.p. TK);

2) skarżące:

a) wyczerpały przysługującą im drogę prawną (art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK), albowiem postanowienie Sądu Okręgowego w K. z 19 marca 2018 r. (sygn. akt [...]) jest prawomocne i nie przysługują od niego żadne zwykłe środki zaskarżenia,

b) dochowały terminu wniesienia skargi konstytucyjnej (art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK),

c) prawidłowo określiły przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK) wskazując, które konstytucyjne prawa i wolności i w jaki sposób – ich zdaniem – zostały naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK) oraz przedstawiły w tym zakresie stosowne uzasadnienie (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK).

4. W ocenie Trybunału analizowana skarga konstytucyjna nie jest obarczona nieusuwalnymi brakami formalnymi, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p. TK, zaś sformułowane w niej zarzuty nie są oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK.

W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.